БОСАНСКА ВИЛА

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Излази 1. и 16. сваког мјесеца на два табака. — Рукописи, претплата и све, што се тиче листа, шаље се на адресу: „Уредништву „Босанске Виле“ у Сарајеву.“ — Неплаћена се писма не примају а рукописи се не враћају.

БРОЈ 3. У САРАЈЕВУ 1. ФЕБРУАРА 1887. ГОДИНА II.

Живот и обичаји Срба Граничара.

Написао Никола Беговић.

Знамење.

Како се дијете роди, одмах отац са бочицом воде чисте иде свештенику по „зламење.“ Обично рече: „Нашло се дјетешце мушко (или женско, већ како буде), дошао сам по зламење.“ Или рече још и овако: „Жена, да простите, пала у сламу.“ — Са овом благословљеном водом добије дијете име, и сваки пут до крштења улијевају ове водице у корито па купају свога „Милоша.“

Обично дијете не дају вићети никоме страном. Ко најприје види дијете мора, пљунути и рећи: „ружно је,“ или „не буди урока.“ — Бабе ујагме капу кућанима и страним, носе дјетету, те се мора сваки откупљивати, а прије не ће добити капе. — Ако колијевка није приправљена, то до крштења мора отац приправити. У колијевци носе на крштење. Ту је лијеп вунени шал, па платнена шареница, испретки-вана мавеком модрим и црвеним, а опточена пот-китом; јастучић навезен, настрт сламом или сијеном па платицом покривен простирач. Упрте су оплетене вунене, па прошаране црном струком.

Лијежући дијете у колијевку сваки пут га мати прекрсти својом десном руком, чита му м о л и т в и ц у и з и ј е в н е више њега да му санак дође. Како сведе очицама, вади из колијевке с л а м у па преломи и са четири краја баци око колијевке, обично још пљуне преко колијевке од урока.

Прије зламења не рекну никаково име дјетету, ма да су отац и мати још прије бирали име, каково ће бити. Обично је мати рада да буде име њезина рода, браће или сестара; отац опет држи се свога рода. Крупноме дјетету најбоље је дати име српске народности, које ј у н а ч к о име. О томе се договарају с кумом прије него што пођу на крштавање. Има имена какова не би ни пошто дали своме дјетету: н. пр. Тривун, Климента. (На Перни.) Ово име „Климента“ значи њима некакову наказу. Ако је у селу неко онепоштенио се, било то ма на који рђави начин, н. пр. крађом или убијством, лажи и преваром, онда то име је срамотно. Попо разборит прима и даје име њима по жељи, а то су имена већ како је речено српска или посрбљена.

Крштење.

Срби у опште држе се више свога домаћега обичаја, него што би се држати имали општега црквеног правила. Црква налаже, да се дијете непосредно иза рођења мора крштавати. Ма Срби тако не ће. Истом онда, када мати устане из бабиња са свим, па када може дочекати свога кума, онда ће дијете крстити. Ово потраје цијелих првих шест недјеља, а и по више богме. Иде мати те оправи своје чедо лијепо и чисто, по челу с угљеном мало нагари дијете, ето да не би ко „срце материно“ урекао. — Жена дојиља носи дијете, кум иде с њоме. Послије крштења дојиља ће сјести на земљу, те повија дијете на својима ногама. (Тако се ваља).

Ако дјеца помиру, онда ће дати име очево, или радије н. пр. Станко, Стојан, Стана, Стоја и т. д. И кумово име радо дају. — Већ у породу на то мисле, те ће дјетињим ножицама прилупити врата. Још у трудовима се мати хвата за своје косе и вјерује, да ће јој дијете косато бити. — Него има нешто, што није лијепо. Ово н. пр. Која мати има срећу те, „ку-пус у кацу, дијете у колијевку“ — честу дјецу рађа, та хоће да се то размакне, а прибјегава јадница

ружној општији, (врачању). Овако раде те луде главе: Када јој умре дијете од сисе, тада укопници морају ковчежић у раци до три пута повући за руком а говоре: „Када ово оживило, онда и она зачела.“

Ово је врло немио и одуран зловичај, а није то обичај. Познавалац српских народних обичаја наш Милан М. Делић ово ми пише: „Познавао сам жену такову, па она заборавила укопницима наручити ту басну. Што ће брижна од муке? Отишла је баш послије пô године у гробље, откопавала рачицу и повлачила сандучак, већ како је она мислила да ће јој помоћи. Али је то лаж била! Она се иза тога облизнила — родила два сина као двије јабуке.“

Гозба и дарови.

Од цркве долази кум и носе имењака. У кући даду куму дијете на шаке, а он га предаје матери и говори: „На ти, кумо, ово моје кумче, а твоје миловање. Ово је прави Србин (или Српкиња,) храни га и учи да нам буде православан христјанин сретан и честит!“ Онда се преко дјетета њих двоје пољубе. Јаче куће зову и попа да им дође. Ту се прогосте како се може. Кум дарује кумче с новцима, а рече: „Нека купи лулу“ — женскоме: „Нека купи преслицу.“ Кума даје за уздарје куму кошуљу, или ручник.

И у селу ваља се дати новој матери ма шта. Ово траје за првих десет недјеља. Узеће она у туђој кући воде, па три пута прсне у њедра, да боље дои. (Корјеница.) Послије мијесе дјетету колач, поступачу, те ће прије проходати. Ако не ће да проговори, воде га у млин, па чекалом три пута додирну га по глави. Брбљавцу обично реку: „Тај је чеклом ударен.“ Зубић први када ваде, мати узме, пољуби, па баци преко греде, гдје пане зуб ту га и закопава. (Не ће зуби болети). А бацају овај зуб и на таван, говорећи:

„На ти мишу коштан зуб,
Дај ти мени гвозден зуб.“

Не ваља се рећи дјетету „мучи,“ јер би могло остати нијемо, или бар теже проговара. — Од урока најпреће је ушити љуштрицу тисовине, па то нека носи о врату. Ушивају и онај восак са пупка, косицу и восак са крштења. А у први мах ово се држи под узглављем у колијевци. Ако ли мора сасне дијете, што се види на отеченим сисицама, онда мажу та мјеста бијелим луком. Матери дојиљи и дјетету не ваља се ићи по мраку, јер може мрак да науди обадвома. За матером „свезане душе“ не ваља се набацивати пијеском, угљевљем или земљом, јер ће дијете те ствари послије трпати у уста. Злобници тако врачају. (Срам их било!)

Седме године облаче мушкој дјеци — гаћице, и дају им торбак. Женској дјеци — прегачицу. Сад већ ваља прећа ове мале преље и за платно! Мати учи дјецу молитвице, прекрстити се, и већ по закону живити. С матером посте сваки пост.

Уроци.

Ако дијете не може да спава, немирно је, кућа, боли га главица, све је запражено, онда је ово дијете уречено, и зијева му се. Одмах слуте ко је урекао, па буде крив и ко није жив. — Одмах по бабу шаљу, баба долази па чита уроке. Зијева над дјететом, топи угљечке, па овом водом умива и напаја дијете, што претече воде, то бацају у решету на кућни кров. Занимљиве ове баснице лијепа су појезија народна. Овдје неколико и од тога: (Никола Вујаковић, из Кукурузара, изговара то).

1. Урок сједи на прагу, а урочић под прагом, урок скочи, а урочица одриче: Ајте уроци уз море, низ море, ликом се поштапали, вратилом се опасали, не урекли мило и драго: док не пребројили у мору пијеска и на гори лиска, и на земљи травице, на трави капљице. Амин.

2. Сан заспо, а урок не заспо, ако ли и заспо, у сну се разабро. Два ока, два урока: једно водено, друго огњено, узе ја водено, па зали огњено. Ајте уроци по земљици, кано таласи по шеници, и по водици, и по зеленој травици.

3. Полећело девет урочића: (од 9 на 8, и тако до најниже, па од један на никакова). Бјежите уроци! по вјетру сте дошли, по вјетру и отишли. Без сјемена сте и постали, без сјемена вас и нестало. Без оца зачети, без матере рођени, без пона крштени, немате станка до бијелога данка, нити имате помоћи до тавне ноћи.

4. Жарко сунце за горицу, а уроци у водицу, и у зелену травицу. Како се смирила вода на решету, на решету и на стреви, (стреха), тако се смирили уроци на Ники или Мики. (Већ каково је име).

5. Урок сједи на прагу, урочица под прагом, што урок урече, урочица одрече! Ајд' на поље уроче! О уре уројчино, о уда удаљчино, ту ти није стана до бијела дана, нити имаш помоћи, без тавне ноћи. Ајд' у небеске висине, у морске дубљине; ђе оре не пјева, ђе гуска не гаче, ђе се крув не мијеси. ђе се Бог не моли. Ни на мору моста, ни на вуку рога, ни у камену мозга, ни на гаврану биљега, ни на мени урока. Сама рука себи рукав сашила, сама ја са себе уроке скинула.

6. Урок иде испод мене, урочица изнад мене, више мене састаше се, и на сабље сјекоше се, ништа мени не могоше. Ја сам заспала, уроке не заспала, ако ли и заспала, у сну га разабрала: часним крстом, светом Богородицом, светим крсним именом (већ које буде). Мени сан под главу, урок [illegible] нека иде преко воде Саве. Амин.

Од бабе Симеуне Калиниће, из [illegible]

1. Иде урок путем, носи тикву, [illegible] уроци полећеше: као облаци по небу; [illegible] по гори; као плини по води; као росица [illegible]

Измјерише небеске висине, и морске дубљине, одоше у мисије: ђе жарко сунце не сја, ђе оре не пјева, ђе кока не квоче, ђе крава не риче, ђе овца не блеји, ђе данак не јечи, ђе кустура не звечи, ђе нађава нема, ђе планинка крушца не смотава, ђе се Бог не моли и свог сјемена не сије. Ни на мору моста ни на гаврану биљега, ни у камену мозга, ни у ћени друга, ни у тикви суда, ни на пијевцу струје, ни на магарцу перја, ни на вуку звона, ни на вучици рога, ни на Ники урока.

2. Адама заболјела глава: Адам даде Јеви, Јева даде мору, море даде магли, магла даде сунцу, сунце магле усуши. (Ово три пута).

3. Урок сједи на прагу, урочица под прагом, што урок урече, урочица одрече: Урок скочи, рука му се згрчи. У урока два ока, једно водено, друго огњено, пуче водено, те загаси огњено.

Мати не смије дијете заклети.

Ој јаворе, зелен боре,
Зелен ти си по крај горе!
Широм гране разавио,
Још си љепше уродио:
Јабуками по гранами! —
Соко сједи на средини,
Широм гледа низа поље,
Ђе два брата ловак лове,
Мали ловак уловише:
Два кошута и јелена.
Кад стадоше ловак д'јелит,
Краљевићу срце даше,
А срдашце проговара!
„Ја сам мала ђевојчица,
Мене мати љуто клела:
— Давор ћери подивљала:
— Са кошутом праву пасла!
— А с јеленом воду пила! —

И благу изговарају уроке.

„Помози Господе Боже, и свети Саво, и света пречиста Богородице! Прво кравама млијеко бану, нег' ја дану. Иде војска широкијем путем, још ширијем тече ријека, носи њима доста лијека и млијека! Иде на војску море и думорје, и ш њима Јован и и Остоја, и ш њима кућни довратак, млијечни повратак! Одоше, табор учинише, и млијеко повратише: Чисто право, канда је сад од мајке пало. Амин.

Уза ову басну дају кравама добра напоја, соли, здраве крме, често напајају, ладовину у пландиште, купају ноге и перу вимена, па очешљају често кевом, а стељу настирају.

(Ове басне од урока сакупила је вриједна Српкиња, попадија Милка Мајсторовића, из Дуњака. Евала њојзи)!

Родови по крви.

„Крв није вода“ — стара је ријеч. Родове по крви познаје народ, и ишчитава кољена још опширније него и сама књига од закона. Заклетва има: „Све ми Бог убио до девет кољена.“ Исте називе познаје народ; али на књизи још је потпуније.

Па овако на ова крвна кољена иде и духовно сродство. Ово је најприје наше српско кумство. И кумство узима наш народ много опширније него ли то знаде књига од закона. Тако н. пр. правило цркве православне стеже кумство на дједове и потомке; на против Срби разграњавају своје кумство на све побочне гране! (Не устављају се само код браће и сестара).

Оба ова рода крвно и духовно, мјери народ једнако; него у разликовању дају кумству прече мјесто. „Прече је кумство и од братинства“ — стара је ријеч. „Прече је духовно и од крвнога.“ (Ово је живи и здрави дух нашега православља!)

Родови по женидби зову се пријатељство. И пријатељство познаје народ по кољенима, и има своје називе за то. Ради примјера да додам неколико: пашанци, пашенози су који узму двије сестре. Сестрама су мужеви — сваков и. Очева је сестра његовој дјеци — тетка, а муж њезин — тетак. Ујак је брат материн, жена је његова — ујна. Неве, јетрве, су двије жене за два брата. Мужева сестра је жени — заова. Мати мужева је жени — свекрва, а отац — свекар. Шурјакова жена зету је — пуница. Ко узме цуру из куће, он је зет: тасту, баби и браћи, а сестрама је — свак. Кућа је њему: тазбина, бабалук, негдје зову таста и ђедом, а бабу — матером, врло ријетко: „пуницом.“ Од два брата дјеца међу собом су — братићи; од двије сестре дјеца су — сестрићи. Братичина су она. Братучед је то исто. Ујакова су дјеца — нећаци. Што су тетки њезина брата дјеца, то су и мужу њезиноме: братичина и сестрићи. Некоји хоће да реку: „нећаци,“ али није тако!

По варошима ови су називи изопачени: ту су, „шогори“ и „шогорице,“ „онкли“ и „старе маме . . .“ начиниле прави метеж. — Туђинштина направила је накараде свакојаке: „кузене,“ „базе,“ „муме,“ „тантице“ и т. д. да им не знаш крснога имена! . . .

У иновјераца „кумство“ је споредна ствар, баш као негдје „чича“ или „пришка.“ — Коме не зна имена тако га зове. Ово је њемачки „Freund.“ — И пред законом државним не знаду колико је Србину свето кумство и пријатељство, па то суди нама и не уважавају. Интелигенција домаћа у нас је скроз и скроз понијемчена, па такове су и наше варошице. По несрећи ово трује и наш народ . . .

Из злобе.

Слика из Подунавља. Написао Ђорђе Јовановић.

Посвећено П. Адамовом.

I. За Соком.

Лепа ли је Сока Стојшићева!

Као да је у кавезу расла . . .

Кад прође сокаком — и старо и младо за њом погледи.

Шта је пута рекао натарош, да би свукао оне ћифтанске хаљине, да само за њега пође.

Та за натароша зна цео Нештин, да воли Соку . . .

Неки рекоше:

— Лако је с њом!

Она се осмехнула, кад је то чула.

Други рекоше:

— Не гине та за господством!

И то је чула:

— Боме не гине! — рече и оде колу.

— Једаред ћеш друкчије мислити! — довикну јој Мара Бачићка.

А она стаде па се окрену:

— Имаш ли ти твоје бриге, стрина?

Мара зањута . . .

— Ил' је луда ил' одвише мудра! — доскочи Ката Бапина.

Мара се на то подругљиво насмеја.

— Видићемо ми и те кађиперке! — па се опет засмеја.

— Та шта мож' чекати да видиш? Ето, нема момка који се може похвалити да до ње увек игра. Сви се још отимају . . . брани је Јованка берберова.

Тако у разговору дођоше колу.

Коло игра к'о да га Бранко води — „виловито плаховито". . .

Мара одмах мотри, ко до Соке игра. Из тога може сутра изнети што год . . .

II. Прекинути играч.

До Соке игра гост. Госту се даје да се прве девојке ухвати.

То је част.

Он то воли од сваке ђаконије.

Сока тихо, лагано корача; не поскакује. Очи оборила у земљу и тек ће их каткад на Цивру подићи, ко да му каже: да не стаје на њу . . .

Цивра то разуме, ал ко да јој данас пркоси, те је не слуша . . . мало, мало по колу, па ево ти га пред њу и пред Мику.

Прсти му дркћу на рогу, а гајде ко да говоре.

Мика игра ко да не стаје на земљу. Кошуља му се прилепила за пуна плећа, а кроз прслук му пробио зној . . .

Сока уморна обесила се, а жао јој што то од ње чини.

Да није гост, пустила би се . . .

Не сме док Цивра не стане.

Циври се ражали па поче лакше.

Мика подиже очи на Цивру, а прсте пусти ниже за играч. Играч је леп, у четверо од вунице оплетен појас, за који момак држи дјевојку кад игра. То свака дјевојка има. Обриса једном руком зној са чела па подвикну:

Дуни, Цивра, у то јаре,
Нестало је тамо па́ре!
Хајде коло, што си стало,
Ваљда ниси малаксало!

Поскочи и повуче коло за собом.

Сока врисну и паде на земљу.

Прекинуо јој се играч . . .

То се није ни једној дјевојци догодило. То се само непоштеној може догодити. Та има чедо под појасом . . .

Сви се скаменили од чуда, само Марин глас крештао је у подругљивом смјеху . . .

— Сад знамо ко си! ха! ха! ха!

Сокини сродници погнуте главе подигоше је и однеше кући.

Коло се опет ухвати као да не беше ништа.

Ал оде шапат од уста до уста:

— Соки Стојшићевој прекин'о се играч . . .

III. Светац.

Сутра је опет светац.

Биће коло ал без Соке, што нигда до сад. Она од срамоте несме.

Многи је жале што се то баш у ове свеце догодило.

Духови су.

Недељом у селу младеж не иде у цркву, ал свецем пуно, па и данас чим звона зазвоните, порта се напуни момака и девојака.

Ту је и Мика, а у руци му јучерањи Сокин играч.

Понеће га чак у Черевић да га покаже девојкама . . .

Неки почеше улазити у цркву, а неки још разговарају о Соки.

Момци још остали, а кад ђаци викнуше „амин" уђоше и они.

Очитао се и апостол и евангелије и изнесена света тајна . . .

Народ саго главу . . .

Тишина . . .

Само се чује:

„Да помјанет господ бог во царстви својем."

Врата шкрипнуше.

Уђе Сока и стаде код врата . . .

Погледи им се сукобише . . .

„Сегда, њиње и присно и во вјеки вјеков.“

Сока поцрвенила.

Црква јој омразнула . . .

Још мало је стајала па изиђе.

IV. Ћушка.

Народ још није дигао главе, а Сока изишла из цркве . . .

Нико није знао да је била . . .

Мика ју је видео.

Она изишла; изишао и он.

Весела иде са подигнутом главом.

Да је истина, што свет говори, не би тако ишла. Погнула би је . . .

— Соко! Куда журиш?

— Гле Мике! А што ти изиђе?

— За тобом.

— Хоћеш ли данас кући?

— Не ћу.

— Мико! . . . Дај мој играч! . . .

— Не дам.

— Зар и ти верујеш у те бајке?

— Не верујем, ал не дам!

— Што?

— Хоћу да ти се осветим!

Она се осмехну.

— Па зар тиме?

— Што си ме одбила, кад сам те зимус просио?

— Нисам те волила.

— А сад ме волиш!? Сад би пошла, кад те не ће нико.

— Јеси л' ти за то изишао? — намргодила се Сока.

— Јесам! Хоћу да ти кажем: не ћу да те узмем.

Њој напупиле уснице к'о у детенцета, кад се спрема на плач . . .

— Ти си томе и крив! Ти си ме тргао као душманин! Хтео си да ми прекинеш играч да ми се светиш . . .

— Јесам!

— Па тим се јуначиш?

— Ха! ха! ха!

— Кукавицо! — Па бризну у плач.

Из цркве изиђе неколико момака.

Чули су шта му рече.

Мику срамота . . .

— Зар ја кукавица?

— И гори си!

Мика замахну руком, један тренут — а његова тешка рука паде по њеном лицу.

Она писну, а коса јој се распусти. Из цркве истрча кнез и натарош. Мика стискао песницу, а она јеца. Из косе јој попадало цвеће пред ноге, а сузе врцају на њега . . .

Жалосна слика.

Да није Мике, била би заношљива . . .

— Шта је то? — Пита натарош оштро.

— Мика је ударио. — Одговорише момци.

— Како смеш у туђем месту то да чиниш? Пита кнез.

— Ја могу. Зар јој се није јуче крај мене играч откинуо?

То значи, с њиме је грешила . . .

Натарош га груне песницом у леђа:

— Језик за зубе! У затвор с њим!

— У бувару! — викну кнез.

Мику одведоше, а Сока оде плачући погнуте главе кући.

Сад је осрамоћена . . .

Горе што је ћушена, него да је испрошена па остављена . . .

V. Случај.

По селу се прочуло . . .

Мара је највише разнела. Па и она се свети.

Никог није Сока увредила, а мрзе је сви.

За ружном се не би ни веровало.

Лепа је, па то је . . .

Она сирота, а лепа.

Ко да не верује.

— Натарош не верује . . .

Он зна да доводи то све са случајем.

Случај и јесте.

VI. За тим је и жудио.

Прокин је отац забринут.

Мисли шта ће с њом.

Он не верује, ал сумња . . .

То је бол. Јео је, а залогај му застаде у грлу. Није чуо куцање на врати.

— Добар дан, Јоцо!

— Да бог да, господине.

— Ти си забринут, а ја ћу те развеселити.

— Може бити. — Рече Сокин отац не верујући.

— Данас је Мика признао на суду, да је хотимице прекинуо Соки играч. Знао је, што ће отуд изићи, па хтеде да се свети што га је зимус одбила. Осуђен је ради тога на три месеца робије у Вуковару.

— О, хвала ти боже! — Дахну старац.

— Ти ми ни пре ниси бранио, а сад те поново молим, да ми даш Соку! Биће са мном срећна . . .

Мати зовну Соку:

— Дете моје! Господин је опет дош'о због оног.

— Ја ти никад не ћу ништа пребацити, а паор би сваки. И ако је данас доказано, њих је тешко разуверити. — Каже натарош.

— Хоћу . . . — Шану Сока стидљиво.

Родитељи су благословили, натарош је по обичају даривао и весео отишао.

За тим је и жудио.

За њу се хтео и у паора претворити.

Тако ју је волео.

VII. Како је сад.

Прошли сватови.

По селу говоре:

— Ко ће к'о бог?

А многи:

— Е, гле натароша! . . . Ко би мислио, да и с простакињом може човек бити срећан!

Натарош и Сока су срећни.

Не ће многи дочекати што желе.

Сока је вредна, није се погосподила, — љуби свога мужа као и он њу.

Мара би је морала љубити у руку, да Сока хоће.

Страшни суд.

Приповијетка из малоруског живота.

Од И. Михијевића.

I.

Назад двадесет и пет година била је у селу Млинима лијепа црква, тврда, те ето и до данас па дику читавога села туде чврсто стоји. Висока, са пет вјешто изведених кубета попут главица лука, са златним крстовима који су се из далека свијетлили, била је начињена од тврде храстовине, а обојена лазурном бојом. Данас се тако не би могла начинити, јер онаке шуме више не би нашао ни на сто врста око Млинâ.

Млинска црква била је између осталога на гласу — са иконе страшнога суда, духовито замишљене и вјешто преко читавог зида од притвора исписане. Такве иконе није на далеко било. Богобојажљиви љубитељи вјештина нарочито су о празницима долазили из околних села, да је се нагледају и да јој се начуде, па би забринуто махали главом, гледајући оне страшне „нравоучителне“ мовито о-божни старци, и на плач готове бабе, горко су плакали кад год би погледнули ту чудесну икону, а особито оно мјесто, гдје су били насликани грешници с лијеве стране, како их анђели гоне у огњени пакао — цехенем — из којега се помаљају црни рогати ђаволи па их себи вуку канџама.

— Ето тако ће бити и с нама — покајнички би уздахнуле старице.

Но на том истом мјесту у иконе зјала је нека ужасна дера. Како је то могло бити, да некаква варварска рука ножем искружи из сред сриједе грешника нечији лик, па да остану само ноге у жутим сафијанским чизмама. Угурсуз некакав ето нагрдио читаву икону. „Ко је то учинио и за што ли?“ са сажаљењем питали би се радознали гледаоци, који нијесу знали, како је то било.

Ја то све знадем, па ћу вам испричати тај догађај, јер се он није заборавио, као што се заборави много и много што шта о нашој домовини.

Цркву у Млинима начинио је прије десетак година сеоски „богатир“ — како у Малој Русији зову згодне људе — Томо Тодоровић, пан Књиш. Разбацујући се својим презименом, дједовином и газдалуком, није дуго било а он је из ненада озгоднио, не баш чистих руку, ама ми ћемо, може бити, други пут о томе причати. Он је био прије прости кмет — мужик — и ни близу међу првим у Млинима, но озгодивши искупи се у спахије, стане од њега узимати земљу под закуп и бавити се трговином, па стече такви глас у својој околини, и такву важност, да су сви сељани пред њим скидали капу, а осредње газде и окружни чиновници нијесу се нимало устезали пријатељски се с њиме састајати и хљеб и сô јести.

Понајвише га је његов спахија приволио, да начини цркву у Млинима, гдје је није прије било, знајући добро, на какав се сумњив начин обогатио. Спахија је од Књиша узео велики откуп и поврх тога натјерао га, да за опроштај својих гријеха и за добро својих сељана на свој рачун начини цркву у Млинима. Томо Тодоровић драге воље пристане на то, јер му је то врло ласкало и будило у њему славољубље као у сваком новом газди.

Подигнувши цркву и прославивши се тако богоугодним дјелом, Томи Тодоровићу се ослади да буде „созиждитељ“ и добротвор, одавши се свом душом дјелу руку својих и бринући се, да му буде што боље и напредније. То постаде сада предмет његова поноса, украс његова живота — а да не говоримо о сазнавању светиње испуњене, жртве за очишћење — како он мисли — његове савјести и спасење душе пред вјечним судијом.

Разумије се, Томо Тодоровић био је старјешина у својој цркви, а у самој ствари он је све разређивао и наређивао с усрђем и горљивошћу правога пуноправнога домаћина, што је већ прелазило сваку мјеру. У вријеме богослужења увијек би се истицао и држао се као какав командир и церемонимајстор. У кратко, Тома Тодоровић умио се показати и држати достојанствено. Његово угојено и глатко обријано лице са

дугим, риђим брковима и широком ћелом, што се сјајила као мјесечина, носило је печат спокојства и охолости. Могло би се рећи, да је било чак красно и мужанствено, кад га није грдио онај задерани нос к'о главица лука са модрим жилицама, тако вјешто испреплетеним, да их боље не би могла ни највјештија плетиља исплести. Поврх свега тога попела му се на дну носа једна крупна брадавица налик на сазрелу јагоду, а из ње опет стрче двије оштре длаке. Стасит и подебео, у кафтану од модра, танка сукна, у новим намазаним чизмама с потковицама, изгледао је пан Књиш врло озбиљан и достојанствен, па када би не журећи се ходао по цркви, подбочивши се рукама о свој скупоцјени персијски појас, који му се спуштао до испод угојена трбуха, сви би се сељани и нехотице раступали градећи му пута, а он би охоло уздигнуте главе мимо њих пролазио, посматрајући их својим шкиљавим очима. Једном ријечи, Томо Тодоровић био је врло угледан и велик човјек у својој околици, а о томе би се свак увјерио ко би га видио у цркви на литурђији, гдје врши дужност старјешине и домаћина.

Он би све пратио и свагдје би се нашао: у олтару би помагао попи да се обуче, бринуо би се за вино и просфоре о причешћу, припаљивао би свијеће и кандила, распаљивао кадионицу, додавао је, а каткад и сам њоме кадио, звонару би казивао када треба зазвонити, а пијевцу би својим јарачким гласом помагао пјевати.

Шећући се по цркви, пазио је и на сељане своје добро — разређивао би их по згоди, кад би требало поучавао би их и опомињао, а непослушне би јавно и оштро ружио и често пута из храма без икакве церемоније као недостојне изгонио.

Али на жалост — Тома Тодоровић био је човјек неписмен, прост, па је по своме увјерењу преувеличавао та своја права у црквеним стварима, мијешајући се чак у богослужење и у свештене обреде. По некад попо не би то трпио, па би рекао:

— Томо Тодоровићу, туде не треба да се мијешаш. Ту ја вршим свете тајне у славу божију, а ти замућујеш . . . То не ваља!

— Е па добро! бива, ја нијесам домаћин у својој кући? — одговарао би некако збуњено и огорчено Књиш, поносно се подбочивши рукама.

— То јеси код куће, али ово је храм божји . . .

— То је храм, ама чији? — Мој, ја сам његов госо, да га ја нијесам начинио, не би ни тебе, попо, туде било . . . Шта треба више говорити?

Поп Јово, не би се никад дуго инадио, ни обзирао на ситне зађевице краткоумнога а добродушнога газде. То је био миран, слаб старац, вас зарастао у длакама, усахнула лица тако наборана, да већ није имало никаква израза: па и очи му се изгубише у трепавицама и у густим оштрим обрвама, и тек кад би човјек подуже гледао, видио би, како му из дубине вире као мишеви из својих руна. Поп Јово био је свештеник без парохије, живио је у сусједном селу код своје родбине, и служио у Млинима код Књиша као под најам, јер се млинска црква дуго није рачунала парохијалном црквом нити је имала своје парохије.

Један пут је Томо Тодоровић био у Кијеву на богомољи, па у Печерској лаври видио велику икону страшнога суда. Од свију кијевских светиња највише га је та икона дирнула. Никада до сад није он видио што год на то налик. Мирно се он од богомоље кући вратио, али та му је икона била вавијек пред очима. Пану Књишу се то учинило нешто врло значајно, па намисли и он у својој цркви насликати једну такву икону, макар га стало не знам колико.

II.

Није малу бригу узео на се пан Књиш, јер у оно вријеме бијаше врло мучно наћи у пустој Малој Русији вјешта сликара. У оближној окружној вароши, по казивању, био је један сликар, који је писао иконе, но он се више бавио бојењем кућа, подова, врата и прозора. На питање Књишево врло се замислио, па онда потанко о свему распитивао, чак се и за цијену годио, но најпослије му казао, да се такве иконе пишу само у Кијеву, а он се о томе не разумије. До Кијева је било далеко и бојао се да му тамо не зацијене скупо, а у њега није било пара без рачуна.

Пошто је дуго тражио мајстора, намјери се пан Књиш на некаквога незнанка у Њежину, гдје се једнога љета бавио, па га поведе са собом кући. Сви су га у Млинима гледали као бијелу врану.

— Ну, жено, довео сам сликара . . . погледај, какав је то момак! — Хвалио се Томо Тодоровић својој жени, која му је изишла на сусрет силазивши с кола и приказујући јој свога сапутника.

То је био помлад, омалешан човјечуљак, испијена намргођена лица, тамне косе, ситних плавих очију и танких риђих брчића, који су стршили куда који хоће. То је допуњавало ону нескладност и халькавост, коју би на њему одмах опазио.

— Зар ти је то момак? Какав момак, види, како је скуњен! — Жалостиво примијети домаћица пилећи очима у момка. — А како му је име? — упита она.

— Стецко — одговори јој он, гледајући на страну и поруменивши стидљиво у лицу.

— Нека, нека.

Нијеси могао видјети на њему никакве ни љепоте ни гизде. Одјевен је био по варошки, господичић, но све је на њему било прљаво, изношено. Капут од полусукна порићио, дугмад отпала, па је изгледао некако необично, као да се заинадио, те не ће да покрије жољава плећа својега госе, већ му се неприкладно пење на главу. Сва гизда Стецкова била је у томе, што је имао на глави згужвану качкету, па некакав пртени излизани јелек са мноштвом гвоздене дугмади, и суре памучне панталоне тако широких ногавица,

да су једва вирили испод њих врхови каљавих ципела, као да су се баш стидјели своје нечистоће, а он изгледаше у њима, као да је у женској сукњи. Биједа и невоља једнога варошкога скиталице и недаћника опазила се на први поглед по свој његовој спољашности. Таквих трагикомичних лица могао си у то доба срести на сваком корачају. То су били отпуштени дворјани опаких спахија.

(Наставиће се.)

Малиша.

„Од кад те, мајко нисам видео,
Никаква добра нисам видео“ . . .
Ђ. Ј.

Гле један незастрт прозор — хајде да завиримо у нутра.

Соба, у коју смо завирили, доста је пространа, чисто намјештена — па опет је тужна, сјетна . . . . . баш као што тужно и сјетно по њој просипа мала свјетиљка своју свјетлост. Ох, још тужнија — још много сјетнија.

Петеро их бијаше у соби; али ни гласак се није чуо, владала је мртва тишина. Тек по каткад откинуо би се по који тешки уздах, по који загушљиви јецај — а по каткад је нарушио мир сићани гласић малише, који се играше дрвеним коњићем, вукући га по столу кончићем. Малиша је гледао само свога коњића, свога зеленка — и као да му се понајвише свиђаше сићано зврчање котачића, намјештених под ноге коњићеве . . .

На другој страни сједио је просијед човјек, од својих четрдесет и пет година, главу наслонио на руке и тужним замишљеним очима проматрао веселога малишу — гледао га је, али као да га није видио . . . Тек по који пут оте му се из болних груди: „сиротанче моје“ а те би ријечи пропратио тешким, очајним уздахом . . . Поглед тога болника, оца породице, био је непомичан, укочен — и би човјек рекао, да у том погледу нема осјећаја, да је то поглед мртваца, — да му није чешће искочила крупна суза на трепавице — на трепавици затитрала, па се онда низ упале образе скотрљала.

До оца сједила је дјевојчица од четрнаест година — малену главицу, коју јој је покривала коврчаста злаћана косица, спустила је на руке; на њеним раменима видјело јој се, како тешко дише, а час по час изгуби се у загушљивом јецању.

Полеђушке на дивану испружио се младић, биће нешто старији од плавокосе дјевојчице. Очи му пуне суза, цакле се спрам свиђетиљке, а на уснама му се одмара бол, што му из груди продире. Лијепо то момче изгледало је тужно, као што је тужан мирис свенула босиљка . . .

Тамо опет пребацила се немарно преко кревета друга дјевојчица — једва ако је имала десет година и тврдо је спавала, савладана од умора и плача. Образе јој је покривала самртна бљедоћа, а затворене очи су јој се готово слијепиле од осушених суза. Само тешко дисање одавало јој је живот . . .

— А гдје је мамица, Никице? пита малиша младића.

— Отишла је тетки, одговори овај, а крупне му се сузе стадоше низ образе котрљати.

— Па хоће л' скоро доћи? упита опет малиша.

— Да, да ће скоро доћи — већ сутра.

Дјевојка, што је за столом сједила, заједа горко.

— Ти плачеш, сејо? повика малиша. За што?

Дјевојка још јаче заједа. И дјечак, што је на дивану лежао, стаде горко плакати — чврсто затиснув очи рукама.

Малиша заборави на свога коња и пружи се преко стола дјевојци и стаде је по коси гладити својом ручицом.

Некако незгодно гурну лактом коњића и обали га на земљу.

Малиша се тргну — скочи са столице, на којој је стајао, и потражи с. ога зеленка.

— Ајао, мој коњ! стаде га јаук, кад виђе, е му се коњићу нога сломила.

Једни коњић пребио ногу и отпали му котачи, на којима је по свијету ходио.

— Не плачи, рано — утишаваше га отац. Мајка ће ти из вароши још љепших играчака донијети — само буди добар.

— Па хоће ли ми и кола донијети? запита малиша нешто сумњивим погледом гледајући оца.

— Дакако, и кола, тјешио га је.

— И два велика коња? упита опет малиша.

— Дакако — и два велика коња.

— И кочијаша?

— То се зна — и кочијаша . . .

— Ах, само да скоро дође! подвикну весело малиша и стаде скакутати по соби . . . .

Оцу су сузе текле — дјечак и дјевојка су горко јецали; а малиша је весело по соби скакутао. — —

Веселио се доласку мајчину . . . Радовао се новим играчкама . . .

Али је дуго, врло дуго залуду чекао . . . .

Сретен Данчић.

Чечава с околицом

и становницима својима.

Прилог познавању Босне. Написао Јеврем Станковић.

(Свршетак).

Крсна имена славе се и проводе са доста трошка. Гости долазе једни у очи празника, а једни у исти дан. Кад буде на дан пред крсно име, домаћин налије једну голему боцу ракије, па пошље кога од млађих преко села да зове на славу људе. Којој год кући дође, назива бога и говори: „Поздравио те Ђача, (старац или брат), да дођеш до вече на славу прославити светог Ђурђа“ (или који буде празник); па отвара боцу, даје му ракије, а они потегне мало. Тај, што зове, иде тако све од куће до куће, докле не обађе узванице; а кад вријеме буде, онда они долазе, називају домаћину бога, честитају му празник, по сједају око ватре, разговарају се највише каква је љетина и каква ће бити идућа година, добра или рђава. Кафа се испече, а домаћин донесе плоску ракије, гологлав обично, и да је најстаријему. Обреде се поједином њоме, пак пију кафу, пуше, и наставе разговор даље док буде готова вечера. Пред вечеру устају, моле се богу, гдје обично домаћин почиње и свршује; сједну опет и мало разговарају, док вечера буде постављена. Онда зађе најмлађа жена или дјевојка с водом и пешкиром, полијева воду на руке, и додаје пешкир. Иду за софру, сниме капе и опет се прекрсте; домаћин окади софру, ужеже воштану свијећу, па кад сврше молитву, сједају за софру. Обично сађају у врх софре најстаријег човјека; домаћин опет узме плоску, да је оном што сједи у зачељу, тако их обреди све, за тим узме чашу или филџан, лијева у њега, пак даје опет најстаријему и тако свима по реду. Цијелу вече стоји гологлав; кад се три пут обреди тако, рекне један, који зна, здравицу, па и домаћин сједе с њима за трпезу а неко од млађих служи пићем, те и он мора гологлав све служити доклен не устану сви гости иза софре. Устајући прекрсте се, полијевају им се опет руке и сад сједају жене и кућна чељад за исту софру. Ко зна добро уз гусле, узме, гуди и пјева; они остали шуте, и кад гуслар сврши пјесму, стану разговарати, казују приповијетке и остану до нека доба ноћи и одлазе кући. Неки остају на конаку код истог домаћина. Сјутра домаћин устаје рано, опрема кога млађега цркви с колйивом, т. ј. свари шенице, наспе је у једну здјелу, замеди или зашећери, начини свијећу и смота је у коло па је метне на колйиво, а под свијећу који грош новаца. Кад свештеник сврши службу, прелијева вином сва колйива. А крсног колача не доносе цркви. Кад се све сврши, узима свак своје колйиво, и носи кући, гдје га чекају сви, који су дошли на славу. Сада се ставља софра, изнесе се на њу крсни колач, крмећа глава печена, сира и меса. Сви устају, поснимају капе и моле се богу, а крсна се свијећа запали; домаћин пак изнесе на какву ватраљу ватре и у њој тамјана, окади њим софру, све људе и крсни колач, те узме колйиво и сваком даје по једну кашику те освећене шенице. Који зна, чита славу у врху софре, и помиње све свеце, а за тим узме домаћин крсни колач и с њиме још један најпрви комшија; три пута окрећу у рукама колач и пољубе се, прво један другога, а онда колач, и ломе га. Сви други стоје гологлави. Послије тога домаћин изнесе пуну вучију или буре ракије и стане у врх софре па говори: „Браћо, комшије, кумови, пријатељи и ви сви, који сте дошли прославити мој данашњи год: свијем вам, браћо, помоз бог: и свијема вам поштење у име мог данашњег празника и крсног имена светог Архиђакона Стефана“ (или који буде други празник). Па се пољуби с оним, што је сњим ломио колач, и дадне му вучију; онај три пут наздрави вучијом, и сви посједају око софре, а домаћин гологлав лијева из вучије у плоске ракију и из њих служи. Домаћин опет не сједа док три пут не обреди чашом сваког и онда се наставе уздравице за домаћиново здравље, за његову кућну чељад, за љетину, за његову марву и сав мал; наздравља се у поповско здравље, у комшинско, и у тежачко. Тако сједе за софром по читав дан а доста пута и у ноћ улази. Посједају и око ватре па пјевају све два. Први почиње овако: „вала богу и овоме домаћину, који је ову трпезу поставио и славно српско крсно име своје прославиоо-о-о-о-; а други припочиње за њим :о-о-о-о-. Сад први престане, а други набраја овако: „О мој куме, вала теби на попијевци твојој-о-о-о-ј-о-ј!“ И тако пјевају до нека доба ноћи и онда се разилазе захваљујући домаћину на поштењу. Само неки, који су из даљега, остану опет на конаку те и други цијели дан пију; а својта и родбина одлази истом трећи дан. Тако стане доста трошка, док се служи крсно име.

Свадбе. Који има сина или млађега брата на женидбу, тражи за њега дјевојку. Загледају се највише на збору дјевојке с момцима, и момак кад бегенише не смије казати старјешини кућном, него има разговор са женама, па жене кажу старјешини: наш је Петар бегенисао ту и ту дјевојку, него ћаћа, иди ти, запроси њу.“ Онда се опет старјешина разговори са својом кућном чељади, је ли та пура за његову кућу, да ли је ваљана и поштена, и да ли зна радити, нарочито прести, ткати и вести, и најпослије, каква је та породица гдје је дјевојка, какви су јој стари били, да ли није било међу њима потурченика или ајдука или субаша. То све жене израчуне и докажу, и тада ће ићи запросити. Прошња се овако почиње: отац, који има да жени сина први пут, не иде сам просити, него

пошаље свога комшију, с којим се најбоље пази. По њему спреми двије боце ракије да с њима оде дјевојчиној кући: и да дâ поштење. За то се тражи такав човјек, који зна лијепо говорити и хвалити кућу и чељад а особито момка, и он се зове провођаџија. Он испрва ништа не казује, да је дошао просити цуру, а кад мало пијуцну и зађу у разговор, тад провођаџија извади поштење и отпочне: „Говори брате, нити ти питаш, ни ја казујем што сам дошао; послао ме тај и тај човјек, (како му буде име), у тебе има шћер а у њега син, и рад је да будете пријатељи, ако буде бог наредио. А вала ономе момку није мане, добар је и поштен и ваљан дјечко, а и кућа је поштена;“ и тако даље хвали што више зна. А онај, чија је цура, говори, ако је наумио дати дјевојку: „Вала, ни ја не налазим мане тој кући, добра је; али, брате, оставимо сад ово поштење, док млађих упитамо, шта они мисле.“ Сада дозове коју од жена, да она испита цуру, је ли њезина воља. Али то жене знаду већ од прије, и говоре: „Бог с тобом, ћаћа, пиј ти ракију, сека не налази мане, ако је твоја воља.“ Попије се ракија, и уговоре, кад ће доћи провођаџија са пријатељем на обиљежје. Тада одлази весео, пјевајући, јер носи радостан глас, да је испросио цуру. Кад оду на обиљежје, даје се цури по 10—15 цванцика, како ко може; договарају се кад ће доћи опет на јабуку, и одлазе опет весели. Кад дође дан да иду на јабуку, понесу по 10 ока ракије, печена брава и пријатељски хљеб; и дошавши љубе се, сједају, пију и уговарају, колико ће узети новаца; а узима се 10, 15, и 20 дуката и одмах ваља дати половину пара, што ће се пришивати на цуру. Ту уговарају, кад ће опет доћи на уговор, и дају цури један дукат, што се каже јабука. Кад се врате кући, траже, ко ће бити стари сват, па њему иду са поштењем и зову га да пође с њима на уговор. Сад опет ваља понијети доста ракије, печена брава, погачу, цури колач, и још што каквих понуда. А полазе на уговор: стари сват, провођаџија и домаћин, који проси цуру. На уговору се договарају, колико ће повести сватова и у који ће дан по дјевојку доћи; то нарочито одређује дјевојачки отац. Послије тога иду са хљебом и ракијом и зову кума. У уречени дан, кад дође вријеме да се иде, сватови се скупљају код старог свата, ручају или вечерају код њега, уреде се ко ће бити чауш, и још му даду какав нацак, којим н лупа и одмах виче. „Ej! Ej! Чаја виче: на ноге ђелије, коње јаште, колане притежте, вријеме је, ваља путовати!“ Тада изиђе стопаница, свеже чаушу на нацак какав пешкир, ухвати кокош, па му и њу свеже на нацак, а цуре и млада излазе па ките сватове. Прво устане стари сват и узјаше коња, за њим сви сватови. Највише сватова кад се састане, може бити до педесет, све на коњма; а мање не може бити од петнаест, јер кажу, кад их је мање да и нијесу сватови. У путу пјевају и трчу коње, — али старог свата не смије проћи ни један; он мора све напријед ићи, а чауш о трагу. Чауш виче и збија шалу; кога год срете, даје му из плоске ракије. У дјевојчиној кући срета их домаћин с пуном плоском и поздравља се с њима; љуби се са пријатељем и старим сватом; одјахују с коња, други им коње примају и водају. Онај, што удаје цуру, мора зовнути сав свој комшилук, да сватове дочекају и послуже, а тако донесе и на софру, који шта може. Стари сват, пријатељ који проси диву, провођаџија и дјевер намах иду у кућу, сједају за софру и одмах се изводи цура на прстен. Један који је највјештији; устане, налије једну чашу вина, метне у њу прстен, пак прекрије чашу с марамом. Тако то стоји на софри, а цуру изведе брат њезин. Он назива бога, а цура се поклони и зађе редом па све ижљуби у руку. Тада јој они рекне, те се она три пута окрене и на сваку се страну поклони, пак узме из чаше прстен и заједно с марамом пребаци га преко себе, а вино из чаше попије. Сад јој устане отац, узме је за руку, и говори: До сад била божија и моја, а од сад божија и твоја и опет моја.“ Тако јој говори три пут па је предаје свекру, а свекар дјеверу. Дјевер иде с њом у киљер, гдје је њезино рухо и одијело, те је ту спремају и дарове њезине слажу у сандуке, који ће се понијети, кад пођу сватови. Још дјевер донесе млади опанке, чарапе, тканицу и на њој пафте, што јој је послала свекрва. Она то све обује и метне на се, и кад буде све спремно, а тамо сватови на пољу иза софре већ устају; чауш виче да су сви готови и да је вријеме полазити. Сватови зауздавају коње, дјевер изводи младу у кућу: она се љуби с оцем, матером и свом кућном чељади. Тада љуби још огњиште и кућни праг. Пред кућом чека коњ готов за дјевојку и око њега читава хрпа жена; оне је дижу на коња. Ако има брата, дође он те под њом коња води донеклен, и ваља га даровати, јер не ће друкчије да дâ коња дјеверу. Кад сватови полазе, весело пјевају. Прво иду цркви, ту се обавља вјенчање, а послије тога иду кући младожењиној. На прагу износе пред младу најмлађе дијете, она га пољуби и дарује. Износе јој жито, она га просипа и баца преко себе; још баца преко куће јабуку, у коју метне по нешто ситних сребрних, новаца за тим од јахује с коња на платно, које се простре из куће до ње; а она идући, у кућу купи то платно на главу. Чауш намах узјахује коња, на ком је дјевојка дошла, па на њему објахује три пут око куће и лупа нацаком у кућну стреху. Одиву уводе у кућу и сједну тако да дође свекар и свекрва у врх куће упоредо. Млада им назове бога и љуби их у руку, одмах послије тога љуби у огњиште и сјарује ватру. Сад је воде гдјегод у киљер, да опрема и оплете штогод, а међутим се софре поставе пред кућом и на њих се мећу јестива. Стари сват ваља да буде у зачељу, с десне стране поп а с лијеве кум, у дну војвода. Домаћин износи поштење, читаву фучију ракије, послије њега даје поштење стари сват, па кум. За софру мора сјести

свак, ко је год дошао, осим оних што послужују. Који је год зват на свадбу, донесе собом погачу, плоску ракије, и брава жива или печена. Намах зовну једнога, који зна најљепше умишљати, да приказује, ко је шта донио; прво се приказује шта је донио стари сват, па кум, и послије све узванице. Онај, што приказује, стане у врх софре више старога свата, узимље у руке што је год донијето и виче: „О војводо!“ А војвода са дну софре одзива се: „Чујемо!“ А онај: „Помози бог!“ Војвода: „Дао бог добро!“ Онда онај наставља овако: „Наш брат Никола (или које је име домаћину) весеље чини, сина жени, па зазв'о неког Ђуру, да му буде стари сват. И он му се није одрек'о, него је одвео делије по дјевојку и дјевојку овом дому довео; а његови млађи дошли су од куће, и вић'те, шта су донијели! (Подигне у вис и говори:) бијели хљеб, пуну боцу, печена брава; сви помоз'те појести и попити и на части му захвалити; — и сви рец'те: помог'о га бог!“ Војвода виче: „Помог'о га бог,“ и сви исто тако за њим. А ономе додају друго, и мора тако приказати све, што су донијеле званице на софру. За тим устану чауш и дјевер, те иду по дар, што је донијела млада; све помећу на рашак, пак међу собом носе. Чауш иде напријед и мора на једну ногу ерати, а и дјевер отрагу; спрам њих иде млада. Тако дођу у врх софре, и сад онај почне приказивати дарове прво свекру, онда свекрви и сваком кућном чељадету; послије куму, старом свату, дјеверу и осталој родбини. Јер сваком од ових донесе млада по кошуљу или мараму; женама по кошуљу и крпу. Најпослије се приказује дар, што га је донијела своме човјеку, а то је: кошуљу, гаће, чарапе, опанке, фес, киту, шал, торбак, кесу за новце, појас, ђечерму и мараму. Све је то вјешто испрешивано и по реду састављено као човјек кад се обуче. Тада онај, што приказује, изводи шалу и маше с оним хаљинама, па виче: „О војводо, вићи шта је она оном свом донијела!“ Преврће и говори: „Каква је танка кошуља, кроз прстен би се провукла; да је прстен гужва орачица, два да вуку а четири да туку!“ и тако говори даље и збија шалу да се човјек много насмије. Прикаже сватовима мараме, а чауш их дијели сваком по једну, да је не знам колико сватова. Кад већ буде дар сав раздијељен, чауш узме рашак, преломи га и баци. Кошуља, што се прикаже старом свату и куму, метне им се на кољено, а они метну новаца у кошуљу и наспу чашу ракије те метну на кошуљу и враћају млади све. Она их пољуби у руку, прими чашу и попије, а новце извади и остави. Кошуљу спреми у њихове бисаге. Послије тога зађе с дјевером око софре, поклања се свима и љуби сваког у руку, док их не обреди свију. Дјевер носи за њом јабуку, поткучи је сваком и сваки мора у њу турити коју пару. Док се то све сврши, већ и у ноћ уђе и сватови се стану разлазити. Млада их са дјевером све испраћа, поклања се и љуби у руку а они њу дарivају. Тако се свадба сврши.

Млада мора младовати по два по три мјесеца и по годину дана; а неке, док не роде дијете. Кад год ко уђе у кућу, поклони се, сваког љуби у руку у вечер кад се устану богу молити осим свога мужа, а исто тако кад сједу за вечеру, а с мужем не смије ни проговорити пред чељадима. У вече мора свему мушкињу изути обућу и осушити је, из јутра поранити, воде донијети, полити сваком док се умије, обућу уредити и пред сваког метнути. Био сам у селу Шњеготини код неког Пеје Спасојевића на конаку; а он је на два дана прије довео младу за сина, и гледао сам кад га млада изува. И кад му једну ногу изује, тад га љуби у сваки прст у ноге: тако послије и у друге пољуби у сваки прст. Ружио сам га да јој то забрани чинити, јер је гадно гледати, а није ни млада робиња ако и јест његова снаха, да га у пексинаве његове ноге љуби; а он се узе правдати, да јој он то не заповиједа, него да је таки обичај. У неким крајевима нашега народа узимају се новци за ћери кад се удају, па тако је и овдје. Но то није онако, као што неки странци књижевници хоће да представе свијету — да се у нашем народу купују и продају жене, — него је то само као нека одштета за ону радну снагу, што је дјевојчина кућа губи, а младожењина добива. Прије би се културним западним народима могло пребацити, да купују и продају мужеве, — јер свака жена треба да донесе човјеку мираза, а тиме га индиректним начином купује. Оволико ради разјашњења онима, који још нијесу на чисто с том ствари. Једино је од тога зло, што се не може сиромашан човјек оженити.

Има једна велика невоља код нас, што жене носе многе новце на себи; има у неким кућама на једној жени по сто форинти новаца, а старјешина нема чим да плати пореза, него му се запљењује једини брав док плати. То је врло штетно по народ и ради тога, што не ће трговци потпуно промијенити такве новце, него о по цијене, јер су зализани, и испробијани, и покварени. Но кад се помисли, да је то нашем народу једино уживање, он не зна ни за кафане, ни за ноћна сијела ни циркусе којекакве, опет му се не може бог зна колико замјерити.

При укопу, (сахрањивању) мртваца има такођер прилично трошка. На гробљу понуде сваког ракијом, а кад се врате с гробља, иду сви кући покојниковој, сједају за софру и пију за упокој душе умрлога. Кад се наврши четрдесет дана, позивају опет људе на софру: колу душног брава; ако је мушко умрло, колу овна, — ако женско, овцу. Тада долази сва родбина, па наријечу сви за оним, што је умр'о. По два пут у години обављају задушнице у гробљима, и то у јесен по Крстову дану и у зиму за душне недјеље. Свештеник очита опијело свима мртвима у једно и прелијева кољива; окади гробље, и спомиње из читуља мртве. Послије тога ставља се софра и у гробљу, па се ту једе и пије, а све „за упокој мртвих.“ Тако се ту остаје до неко доба ноћи. Који дост чаша

испразни, тај и запјева и говори: „Мртве бог да прости и да их прими у царство небеско, а ми ћемо живи мало пинути па и пјевнути.“

Гробаља старих у овој околици има, али споменика таквих нема, да се може шта читати, нити има каквих потписа. А има на доста мјеста по много мрамора камена. Људи су превртали и копали испод њих, и ископавали су кости људске. У гробљу чечавском најстарији је један споменик, на коме има нешто потписано овако: **здѣ лежит раб Божи Іωво Миладыч поживѣ Лета ρ писа поп Гонѡ год аҳѯѳ.** (Здје лежит раб божи Јово Миладић поживје 100 љета, писа поп Гојо 1669. године). Старијих споменика од овог нема.

Од хајдука, који су били у овој околици, на гласу као јунак био је Репанчић, који је намирио самих девет амета, осим других, и који је ранио Чабру буљубашу. Но исти га је Чабро посјекао и главу његову мртву пољубио, говорећи: „Хвала богу, кад од јунака погибох,“ па одмах и Чабро сконча свој живот. Још бијаше на гласу Инђо, који је много година хајдуковао, и послије отишао у Србију и мирно живио до смрти. Па и ови: Лексо, Маринко. Јовица, Кићо, Милић, Икић, Симо Крајишник, и Ристо Јекмечић.

Данас има у Чечави српска црква: храм рождества свете Богородице. Градити се почела 1861. год. донекле је зидана, а од пола је од тврдих храстових греда направљена. Прилично је велика; има дуљине 28 аршина, ширине 14; покривена је храстовом даском тврдом, има по пет дасака једна по другој. Послије 1879. год. начињен је торањ врло красан уз цркву, и купљено звоно врло лијепа звука. Послије 1882. г. саграђена је врло лијепа црквена кућа, у којој имају четири лијепе собе, а једна је прилично велика и одређена, да се у њој дјеца уче. Може сјести у њој близу 40 дјеце. Дјеца су једну годину походила и учила овдје: али је то сада обустављено. Да се ова црква подигне, за то се највише заузео покојни Стојан Станковић свештеник; он је сам купио земљиште црквено, и дао за њ 60 глава оваца и коза својих. На истом мјесту је засадио лијепу башчу, од које ће црква приличан приход имати. Стојан Станковић умр'о је 28. Јуна 1884. а рукоположен је био за свештеника у врућичкој цркви 29. Јуна 1828. по његову казивању од Епископа Глигорија, при митрополиту Венијамину. Цркву је осветио 8. Септембра 1865. Епископ Висарион а и данас се врши служба божија у њој и служе свештеници Стево Станковић парох чечавски и Јован Квргић парох радњански. О годовима и празницима скупља се овдје сав народ од све околице и проводи се онако, како је више описано.

Бој Срба с Татарима под царем Лазарем

за светковину и старевину српску.

Народна пјесма. Прибиљежио Миле Обрадовић у Имљанима.

(Наставак).

Путујући сишли до Крушевца;
Далеко их царе опазио,
Па је Лазо пред њих излазио,
А Милоше дору расрдио,
Онда Лазо слуги проговара:
„Лако, лако Лазарева слуго!
Добро ће те Лазо даривати
А царица боље миловати!“
Онда Милош остави дорина
Па долази до цара Лазара,
Па му даје царева фермана.
Гледа Лазо царева фермана,
Што говори царе Татарине:
„Ето ферман, српски царе-Лазо!
Родио ми јечам и шеница
Родило ми вино и лозица,
Кобиле ми по два коња ждребе
А невјесте по два сина ране,
Једва чекам, славан цар-Лазаре
Једва чекам, да учиним кавгу,
Не дам, Лазо, твоје светковине,
Не дам, Лазо, твоје старевине.
Купи војску колику ти драго,
Па ти ајде каменом Багдату.“
Кад то виђе славан цар-Лазаре,
Он привати дивит и калема,
Па но пише сићана фермана,
А шаљега Божулији бану:
„Ето ферман, Божулија бане!
Понеси ми кључе од градова,
Од четр'ест и четири града;
Поведи ми сто хиљада војске,
Понеси ми тријес њемачкиња,
Што парају цареве градове,
Понеси ми рану и џебану,
Рока ти је петнајест данака
Да им сиђеш до Крушевца мога!“
Тај им шаље а још један пише
А шаље га Кајсар-господару:
„Ето ферман, Кајсар-господине!
Понеси ми кључе од градова,
Од четр'ест и седам градова,

Поведи ми силовиту војску,
Сто хиљада царева војника,
Понеси ми тријест њемачкиња,
Што парају цареве градове,
Понеси ми рану и ћебану,
Рока ти је петнајест данака,
Да ми сиђеш до Крушевца мога!“
Ја што виче славан цар Лазаре
Ја што виче Милош Обилића:
„Чујеш ли ме прва лало царска
Пусти мени дванајест телала,
Нека вичу за дванајест дана,
Ко ће с' царем сада војевати,
Нека иде бијелу Крушевцу,
До барјака српског цар Лазара!“
Па пустише дванајест телала,
Па но вичу за дванјест дана:
„Ко ће сада с царем војевати
Нека иде бијелу Крушевцу,
Под барјака српског цар-Лазара.“
Ал ето ти кроз петнајест дана,
Ал ето ти Божулија-бана!
А са своје сто хиљада војске
И он носи кључе од градова,
Од четр'ест и четири града
И он носи тријест њемачкиња,
Што парају цареве градове,
Све уз војску рана и ћебана.
А за њиме Кајсар - господине.
Кајсар носи кључе од градова,
Од четр'ест и седам градова
И он води сто хиљада војске,
Још он носи тријест њемачкиња,
Што парају цареве градове,
Па уз војску рану и ћебану.
Још је царе сакупио војску,
Под Крушевцем стотину хиљада,
Па он диже за триста хиљада,
Па он диже силовиту војску,
А дозива своју лалу прву:
„Лало царска, Милош Обилићу!
Носи мени царева барјака,
За тобом ће све триста хиљада,
За тобом ће српски цар Лазаре,

(Свршиће се.)

ЛИСТАК.

Књижевне и културне биљешке.

Наша белестрична журналистика од Нове године. Нема од тада три четири године, како се у нашој периодичној штампи опазила нека малаксалост. Најљепши белетристични листови истом што се појавише, морадоше престати јер се публика никако није одазивала, па и књижевни радници изгубише сваку вољу за рад. Можда су тако донијела собом и она озбиљна времена, у којима је наш народ увијек као у некој трзавици био. Престаде од једном бечка „Србадија“ и „Српска Зора,“ — престадоше красне „Илустроване Новине“ које су и код Данаца и Француза обратиле на себе пажњу, — у Биограду пониче на ново „Србадија,“ но и она наскоро престаде поред све ваљаности своје; — исто тако „Побратимство,“ „Смотра,“ Рајковићева „Вечерњача,“ Рогићев „Српски Забавник,“ који би већ ради позиције своје имао велику важност, само да је био боље редигиран — па на пошљетку престаде и „Отаџбина,“ наша једина књижевна ревиа. Све остаде пусто, само је још уз Јаворово гудало у Новом Саду одјекивала по која боља или лошија пјесмица, по која важнија или незнатнија приповиједетчица.

У то вријеме јави се у Новом Саду један нов лист, новог имена, које бијаше још свакоме симпатично ради недавне Бранкове свечаности, — лист „Стражилово.“ Већ првим бројевима својим обратио је на себе свачију пажњу, видјело се, да ће тај лист поћи путем, да задовољи захтјеве интелигентније наше публике, која има избора и укуса. Мало по мало почеше се туде јављати сви бољи књижевници, старији и млађи, који се већ по двије три године нијесу јављали, а тиме се добило двоје: и публици се дала воља за читање, а књижевницима се дала воља и прилика за рад.

Ни мало не ћемо ни претјерати ни погријешити, ако нарочито „Стражилову“ упишемо у заслугу, што се наша лијепа књижевност почела кретати и будити. Бадава, свак, ко се мало бави књигом, може се увјерити колико уплива може имати иоле добро уређиван лист на свој терен, и ону публику, која га чита. Јер до уредника много, врло много стоји, хоће ли умјети прикупити око себе радне снаге и постепено развијати укус своје публике. Почеше се питати људи, зар се ипак може и код нас радити, и на све стране стадоше се јављати листови белетристични. Нова година донијела нам је читав преглед тих листова.

„Отаџбина“ коју стављамо на прво мјесто, јер то заслужује по важности својој. Она ће задовољавати најинтелигентнију публику нашу, као што је било и прије. Само би та најинтелигентнија публика требала да покаже толико интелигентности, да опет не пусти да тај лист пропадне. — „Српство“ у Биограду има циљ чисто археолошко-етнофорску, а намијењен је у првом реду покрајинама Старој Србији и Мацедонији. — Музичну струку репрезентира „Гудуло,“ које још и ради тога има вриједност, што периодично издаје по једну музикалију. — Листова за женскиње, који поред пуке негују и забаву, има такође више; „Женски свет“ и „Домаћица.“ — Дјечији су листови такође добро заступљени, ту је „Невен“ за одраслију младеж, „Голуб“ за мању, „Родољуб,“ „Мала Србадија“ и „Српче“ у

Србији; то је додуше мало одвише дјечијих листова, но: des Gutes ist nie zu viel. — „Босанска Вила“ излази у Сарајеву и даље, а судећи по свима знацима, моћи ће у сваком погледу напредовати. — Но као нарочит добитак, колико за хрватску, толико за српску књижевност добили смо у листу „Smotra,“ што излази у Загребу. Смотра ће бити у неку руку ревиа, као што бијаше у нас „Побратимство,“ „Стража,“ „Отаџбина,“ „Млада Србадија“ и „Смотра.“ Уређује ју Милан Грловић, који је већ листом „Svjetozorom“ показао да је врло вјешт у тој струци. Смотра ће, као што се обећава, прикупити око себе све боље хрватске и српске књижевнике, штампати чланке латиницом и ћирилицом и у програму своме истиче ове значајне ријечи: „Смотра носи тајну слутњу, не слутњу већ наду, не наду већ вјеру, на којој ће се убавој стазици данас сутра састати и загрлити два рођена брата . . .“ Код ових ријечи ваља да се позабавимо, јер под том браћом разумијевају се Срби и Хрвати; а питање о споразумљењу њиховом данас је већма него икад на дневном реду. Радује нас особито, што така ријеч долази из срца Хрватске, али камо среће, да то не остане само р и ј е ч. Јер, душа ваља, увјерили смо се у сто и сто прилика, да наша браћа врло радо спомињу ту ријеч, али кад дође до дјела, онда се повуку, а сва се кривица баца на Србе. Српски су листови баш сада на читавој линији изишли браћи на сусрет ради споразумљења, нема ни политичних ни књижевних листова, који би били против братства, ал хрватска се штампа томе чини и невјешта. Данас је за то згодније вријеме но икада, споразумимо се, али нека се не иште од Срба на рачун споразумљења сувише велик алвалук. Како се поступа према нама, ево најбољега примјера: док „Смотра“ хоће да крчи стазу измирења — уједа нас прво књижевно хрватско друштво за [illegible], отимајући нам кришом народно бла[illegible]. Мислимо овдје Матицу хрватску и народне јунач[illegible]пјесме, које она хоће да изда под искључивим и[illegible]м „hrvatske.“ Не чините то, браћо, размислите добро прије но што се на то одважите, јер није вриједно, да се ради једне једите ријечи опет кавжимо и инадимо. Болиће нас то и за то, јер сами Мухамедовци, чије су оне пјесме, не признају да су Хрвати, јер ево, што рече један отмјени Мухамедовац босански: „Споразумите се ви Срби и Хрвати међу собом, па лако је онда с нама, а дотле се ми не ћемо упуштати ни у шта.“ Ето дакле поља „Смотри“ за рад; нека и зборомм и твором ради да се и с хрватске стране изиђе Србима на читавој линији у сусрет. Слога ваља да дође сама собом, прилике ваља да је донесу, јер никад се до ње не долази само нуткањем и наговарањем „хајде, сложимо се!“ — Забависмо се том ствари подуже за то, јер држимо, да су то и сувише важне и озбиљне ствари, па како да се преко њих шутке прелази. —

Да споменемо на пошљетку два главна представника белестричне књижевности наше, новосадске листове: „Јавор“ и „Стражилово.“ Било је а има и сада с разних страна замјерања, што да излазе два листа једнога програма у истом мјесту. Кад је читалачка публика и онако малена. Ми држимо, да то опет није толико зло, јер натјецање увијек води добру. Од Нове Године види се баш са свим, како се „Јавор“ и „Стражилово“ натјечу да буду што љепши а то је само у корист књижевности. Само не би требали да се цијепамо на неке књижевничке таборе, па да једни писци само раде на једном, други само на другом листу. Партаје шкоде свагдје. Како је лијепо н. пр. у Чеха, гдје исти књижевници раде и на Svetozoru и на Zlatnoj Prahi и у Kvetu и у Osveti; гдје н. пр. сам уредник Kvetu пише и у друге листове, а не само у свој. Да боме, да би било најбоље, кад би се могли икако споразумјети и угледати у браћу Лужичке Србе. И они су имали два књижевна листа, „Lužicu“ и „Lužisky Serb,“ па кад су видјели, да је боља слога, а они се споразумјеше, па се саставише у један лист, па тако viribus unitis раде на пољу лужичке књижевности уједињавајући све књижевне снаге и све читаоце на једном мјесту. Но за то се хоће, наравно, одлучне воље, попустљивости и — стоге. нш.

Крајацрско друштво у Сарајеву по предлогу Ивана Иванића намјерава се ових дана устројити. У друштву ће бити саме домаће Српкиње, а и приход ће се употребити на српске цијељи. Штатути за то друштво већ су израђени и налазе се код високе земаљске владе ради потврде и одобрања.

Добровољно позоришно друштво у Бугојну, за које смо већ у једном од прећашњих бројева јавили, представљало је даље још и ове комаде: „Лукавство и будалаштина,“ — „Љубавно писмо,“ — „Школски надзорник,“ — и „Зла жена.“ По свему се види, да дружина лијепо напредује.

Светосавска бесједа у Сарајеву изведена је 14. Јануара по програму, што смо га донијели још у 1. броју нашега листа. То је била четврта бесједа у Сарајеву, и по успјеху своме ни у чему није заостала иза прећашњих бесједа, шта више она има један још виши успјех, што пјевачи наумише основати стално српско пјевачко друштво, па се на томе већ и ради. И материјалан успјех свакога ће задовољити, јер је пало чиста прихода више, него што је било и лани и преклани.

Све су тачке изведене на опште задовољство, што је публика својим тапшањем и одобравањем наградила. Али круна читавом програму бијаше дилетантска представа „Љубав није шала,“ у којој су четири наше домаће Српкиње биле главне јунакиње. Свак је био изненађен оном вјештином и природношћу, вољом и одважношћу, у којој су се све четири госпођице тако рећи натјецале, изишавши на позорницу. И мучно је заиста погодити, која је већма освојила публику: или гђица Анка Х. Ристићева, која је оноликом вјештином одиграла тешку улогу удовице Мороквашићке, која је за њу, као за дјевојку још тежа била; или гђица Данка П. Петровића, која је погодила најмање нијансе осјећаја несрећне заљубљене дјевојке; или гђица Милица Тодоровићева, која је већ позната као ваљана и родољубива судјелачица код дилетантских представа; или дражесна гђица Јелка Савићева, која је већ појавом својом тако занијела публику, да ју је при отвореној сцени општим одобравањем изазвала. Штета, што јој улога не бијаше већа, но надајмо се, да ће се још који пут прилика дати, да и она и горе наведене госпођице овим начином потпомогну општу српску и корисну ствар, као праве и родољубиве Српкиње.

О бесједи су донијели и овдашњи з в а н и ч н и и овдашњи њ е м а ч к и лист лијепе оцјене, у којима су истакли потпуно задовољство, и похвалили како пјесме, тако и све друге тачке. Само један ваљни закутни листић, који бајаги хоће да брани „српске“ интересе, а који би требао од срамоте тако да се

сакрије, да га нико и не види и не чује — тај листић нашао се, да којешта пребацује и одбору и прирећивачима бесједе. Но које год оно читао, могао је примијетити одмах, да то није писала искрена воља и беспристрасна критика, него јед и срџба, што одбор није нашао госп. уредника Видића достојним, да буде позват на бесједу, него му је тиме као год и лани, изразио опште негодовање и презирање. Увјерени смо, да би госп. Видић и сам црвенио пред оном оцјеном, да је био на бесједи и да је видио, како је све у свом реду текло, па да би имао да похвали и нешто друго осим позоришне представе, поздравног говора Николе Шумоње и декламације ђице Даринке Симићеве. Увјерени смо и то, да онда не би госп. Видић дозвољавао којекоме, ко не смије у с в о м листу отворено с бојом изићи, да се за његова леђа крије. — Још једно нам ваља истаћи: међу многим присутним високим личностима видјели смо и неколико најотменијих представника овдашњих Мухамедоваца, Мехмедбега Капетановића, Јусуф-бега Филиповића, уредника Хулуси-ефендију, секретара управе турских фондова и сарадника нашега Хилми-ефендију Мухибића и друге. Тај њихов суграђански и братски одзив свакога је обрадовао, и дај боже, да не остане само на томе, него да у свему идемо за слогом и зближењем. — На каси је пало свега фор.; од тога је потрошено фор.; чист приход је дакле фор.

У Мостару је ове године била прва светосавска бесједа, и као што нам оданде јављају, изведена је сјајно, преко сваког очекивања, као што доликује главном граду крпше Херцеговине, „св. Саве некадашње војводине.“ Бесједу је отворио красним поздравним говором грађанин мостарски Игњат Р. Гатало, свјестан Србин и дичан син Херцеговине, каквих мало има овдје. У говору своме, који је сав био задахнут српским жаром и љубављу према народној ствари, описао је живот св. Саве и завршио овим ријечима: „Збору је нашем јасна и чиста мета, да прославимо првог српског просвјетитеља св. Саву; збору је нашем задаћа, да се у српском духу провеселимо и забавимо; збору је нашем најзад и та света дужност, да добровољним прилозима потпомогнемо сиротну нашу српску школску дјецу, која ће нам, уздам се, ваљати и стоструки зајам вратити. За то, поштовани родољуби, које Вас је Бог имањем обдарио, помозите сироту српску дјецу, те ћете себи још за живота начинити кућу бесмртности. Српска је рука још од вајкада била дарежљива и издашна, о чему нам и наше народне пјесме дају најљепших примјера“ И ту је завршио с рецитовањем оне красне народне пјесме: „Није бабо расковао благо, — на нацаке ни на буздоване — ни добријем коњма на ратове, — већ градећи многе задужбине.“ И послушаше честити Мостарци вриједнога суграђанина свога, и толико се одазваше прилозима својима, као што још није било нигдје на српским бесједама. — Поред пјесама и декламација представљала се велика драма „Крст и круна,“ на опште задовољство тим више, што се таком успјеху нико није могао надати од дилетаната, још кад се узме у обзир, да је вријеме било кратко, а сви представљачи били су у исто вријеме и пјевачи. Све просторије биле су дупком пуне и све је ишло у најљепшем реду, премда се тада први пут нашло толико свијета на једном мјесту. И гостију је било много са стране, као, из Невесиња, Гацка, Љубиња, Билећа, Благаја, Ман. Житомишљића и Метковића, а и поздравних телеграма било је много, од којих су особито бурним допадањем пропраћене честитке „српске добровачке омладине,“ „грађана Мухамедоваца и Срба православних из Требиња“ и „српског посланика на далмат. сабору Шпира Рајковића.“ — Пошто се свршио први дио забаве, заџјева послије кратке почивке г. Мићо Мандић ону дивну Вишњићеву пјесму; „Кад се шћаше по земљи Србији.“ Колико је било присутнима мило слушати славна дјела оних, који створише и васкрснуше Србију, толико је извело неописан утисак, што су око „гуслара“ на позорници посједали сви пјевачи у разној народној ношњи. Тако је и идеја „Срба око гуслара“ била приказана. Игранке није било, него су по дворани намјештени столови, па су се све до зоре најодушевљеније пјевале српске пјесме: „Уз'о деда свог унука,“ „Гусле моје“ „Онамо, онамо“ и многе друге Добровољних прилога пало је врло много, а и браћа Мухамедовци достојно су се изказали у овој прилици. Чист приход до сада износи 2.600 фор. и још непрестано долазе прилози.

И бесједа у Бишћу изведена је на опште задовољство и донијела је лијепа прихода. Тамо је приказивана представа „Школски надзорник,“ и том приликом пише нам један пријатељ оданде: „Врло је велика погрешка учињена, што је изабран тај комад за представљање на светосавској бесједи. У њему се извргава руглу један народни учитељ, а код нас би требало да се подиже углед народном учитељу а не да се још руши и оно мало, што има.“ Ми се са свим слажемо с тим мишљењем, јер овдашња публика не може разумјети какве је учитеље мислио Трифковић, износећи онакав тип, оно просто види на позорници учитеља. За то би за наше прилике било најбоље, изабирати увијек за приказивање представе и з с р п с к е и с т о р и ј е, јер ће се с њима увијек постићи љепши успјех. — И из осталих смо мјеста добили извјештаје о светосавским бесједама, опширније и краће — у свима се јавља, да су свагдје бесједе красно изведене. Дао бог, да се до године још умножи број ових свјесних и честитих мјеста у Босни.

Припослано.*)

Лист „Просвјета,“ што у Сарајеву ћирилицом излази, донијела је у свом 3. броју „Припослано,“ тобож од „једнога из публике“ — које се тиче одбора светосавске бесједе.

Ми се не би ни обзирали на приговоре и грдње тога листа, јер нам је испод достојанства упуштати се у полемику против неоснованих нападаја с њиме; јар зна сва Босна и Херцеговина, е је само за то ту, да погрђује оно што је српско. На одговор нас је натјерало једино, што се тај лист дотакао прве српске добротворке, наводећи, да је одбор с њеном ложом тјерао неки „швиндл,“ продавајући је по два пута. Да се види, како назови „Просвјети“ није стало до тога, да се тачно извијести о ствари и да доноси истину, и да јој не би повјеровао когод, ко не познаје тенденцијозни начин њенога писања, изјављујемо ово:

Српска добротворка племенита Мис Ирби узела је по ложе с примједбом, да она не ће присуствовати на бесједи — јер никада ни на какву забаву не долази — него уступа своје мјесто српској учитељици госпођици Наталији Суботићевој. Кад је то истој госпођици јављено, изјави она, да ће остати у свом сједишту у партеру, а сједиште у ложи нека се уступи којој вишој личности. То је госпођица учинила с тога,

*) За ово припослано одговара и уредништво овога листа.

што је видјела, да ради маленога простора у дворани многе особе не могу да добију мјеста. — Међу тим нико се није јавио, — а другу половину ложе узео је овдашњи уважени грађанин, госп. др. Кечет. — Је ли то дакле нетактичност од стране одбора? Је ли ради тога било нужно потрзати име српске добротворке по новинама у овакој ствари — и зар редакција „Просвјете“ нема ни толико поштења, да и оно мало својих читалаца не вара и не обмањује неистином.

Даље каже тај лист: „Било је особа, којима није у напријед јављено, могу ли добити ложу.“

Одбор је позивнице разаслао свима особама, и уједно означио, гдје се, када и како могу улазне карте добити. Но никако му није спадало у дужност, да од канцеларије до канцеларије хода и карте икоме натурује. Ко је желио ложу или сједиште, свак се за времена пријавио.

Вели даље „Просвјета“ — да еснафи нијесу били у довољном броју позвати.

И о томе се требала боље извијестити, ако је имала чисте намјере, кад је донијела оне редове, — јер од 256 позивница, што су разаслате домаћим Србима, отпада до 200 на еснафе. Ни једне године није их било позвато толико, па баш сад се нашла „Просвјета“ да одбору нешто замјера.

Што дворана не бијаше по нечијем укусу онако намјештена, како је декорирају фрауенферајни и одбори за маскиране игранке, за то је, што се одбор држао пословице: „И дјецу ми храни и хљеба ми штеди,“ па није нашао за нужно трошити новце на излишне ствари. Увјерени смо међу тим, да нико од присутне господе није дошао да се наглéда спољашњега сјаја, него је свак имао пред собом племенитију и узвишенију циљ, којој је намијењена бесједа.

На остала пребацивања одговарати било би нам испод части. Свакоме, ко је оно читао, било је јасно, ради чега је онако писано, јер „Просвјети“ и њеној клики иде у прилог бацати се блатом на све, што је српско и народно. Жао нам је, што се и толико забависмо с тим јадним, живим костуром.

Сарајево, 25. Јануара 1887.

Одбор светосавске бесједе.

Одговори уредништва.

Раваньцу у Пожаревац. Драго би нам било, да нам се јавите потпуним својим именом.

Г. дру Љуб. Рад. у К. С пошљедње двије фор. намирена је претплата за пошљедњу четврт прошле године и за прву четврт ове.

Скопљаку. Стихови су добри, лијепи и правилни, али сам предмет нам се не свиђа.

У. С. Херцеговина. Примили смо „ . . . . Божић;“ но добро би било, да нам се јавите својим потпуним именом, како би Вам могли писати. Ништо би се морало мијењати.

В. С. у Хргама. Лист ћемо Вам слати као и до сада; народне умотворине штампаће се редом.

Сви пријатељи и познаници моји, с којима се не могу нарочитим писмом опростити а који би имали што год да ми пишу, нека писма атресирају овако: N. Šumonja, Infanterist bei 96. Reg. 7. Comp. Carlstadt. (Croatien).

Поштованим читаоцима.

Овим бројем престајем уређивати овај лист.

Изненадни позив трогодишњој војничкој дужности прекида ми даљњи рад, а томе се ваља покорити. Жао ми је, што се то десило баш сада, кад је излажење „Виле“ доведено у потпун ред, кад није више нужде журити се да што прије изађе задоцњени број, кад је лист почео да хвата јачега коријена и кад би се тек могло лагано и смишљено радити. Најновија три броја показују у каквом би руху и правцу „Вила“ имала од сада излазити. Но сада није друкчије.

У тој прилици мило ми је једино то, што ћу „Вилу“ моћи предати у руке другу и пријатељу своме НИКОЛИ Т. КАШИКОВИЋУ, о коме сам увјеран, да ће и хтјети и знати водити „Вилу“ путем, којим је пошла, и оправдати онај глас, што га је до сада стекла.

При потоњем опроштају своме захваљујем свима пријатељима мојима и Вилинима, што ме потпомогоше које претплатом, које радовима, које опет моралном помоћи, ободравањем и храбрењем. Нек остану и даље пријатељи овога листа за љубав опште ствари и за љубав српства у Босни.

У Сарајеву 30. Јануара 1887.

НИКОЛА ШУМОЊА.

САДРЖАЈ: Приповиједетке: Из злобе, слике из Подунавља. Од Ђорђа Јовановића. — Страшни суд. Приповиједетка из малоруског живота. Од И. Михијевића; с рускога. — Малиша, од Сретена Данчића. — Поучни чланци: Живот и обичаји Срба граничара, од проте Николе Беговића. — Чечава с околицом, и становницима својима. Прилог познавању Босне. Од Јеврема Станковића. (Свршетак). — Бој Срба с Татарима под царем Лазаром. Народна пјесма. Прибиљежио Миле Обрадовић. — Листак

Цијена је „БОСАНСКОЈ ВИЛИ:“

За Босну, Херцеговину, Србију, Црну Гору и Аустро-Угарску:		За све друге земље:	
на читаву годину	фор. 4 а. вр.	на читаву годину	фор. 5.— а. вр.
на по године	„ 2 „ „	на по године	„ 2.50 „ „
на четврт године	„ 1 „ „	на четврт године	„ 1.25 „ „

Ђаци добивају лист свагдје у пола цијене. Сразмјерно на пола и на четврт године.

Уредник и издавалац: **Никола Шумоња.** Штампарија Спиндлера и Лешнера у Сарајеву.